

INFORMATION ON EQUALITY AND SOCIAL JUSTICE IN ISRAEL
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל
מרכז "אדוה" - מללולמול חול המסוולו וالعولللو اللللملعلل في إسرالل

מה קרה ל"תוכנית ויסקונסין" הישראלית?

ברברה טבירסקי

ספטמבר 2002

מה קרה ל"תוכנית ויסקונסין" הישראלית?

לפני 4 שנים פתחה ממשלת ישראל במסע להקטנת ההוצאה התקציבית על קצבת הבטחת הכנסה. זאת, לאחר שהוצאה זו גדלה מאוד, בעקבות קליטתם של נזקקים רבים שהגיעו במסגרת העלייה ממדינות חבר העמים ומאתיופיה, ובעקבות המיתון הכלכלי, שדחק ישראלים רבים אל שולי שוק העבודה או אל מחוצה לו.

המסע הממשלתי לצמצום ההוצאה התקציבית לא הוצג בשמו האמיתי, דהיינו, מסע לקיצוץ תקציבי, אלא הולבש באצטלה של צעד חברתי מתקדם, תחת השם "רפורמה במדיניות הטיפול בבלתי מועסקים המתקיימים מגמלת קיום מתמשכת". "רפורמה" זו הוצגה כמקבילה ישראלית של רפורמה שבוצעה בארצות הברית ובמספר ארצות נוספות, ואשר זכתה בארץ לשם "תכנית ויסקונסין" (על שם תכנית אחת מני רבות, שהונהגה במדינת ויסקונסין שבארצות הברית).

המסע הממשלתי לקיצוץ תקציבי כלל הקמה של ועדה ממשלתית ("הוועדה לרפורמה במדיניות הטיפול בבלתי מועסקים המתקיימים מגמלת קיום מתמשכת"), בראשותו של יוסף תמיר, לשעבר מנכ"ל של המוסד לביטוח לאומי. הוועדה סיירה בארצות הברית ובכמה ארצות באירופה, ובשובה לישראל גיבשה המלצותיה. דו"ח ביניים ובו קווים עיקריים לניסוי של "הרפורמה", הוגש באוגוסט 2001 לשר העבודה והרווחה. הדו"ח בא בעקבות החלטות של ועדת שרים לענייני תיאום, מנהל וביקורת המדינה מחודש מרץ 2000, ושל החלטות הממשלה בעניין תקציב המדינה לשנת 2001.

ההמלצה העיקרית של ועדת תמיר הייתה להקים 4 מרכזי תעסוקה ניסויים בארבעה יישובים שונים, שיופעלו כתחנות שירות, שבכל אחת מהן ניתן יהיה להעניק טיפול פרטני כולל למבקשים להיכנס לשוק העבודה או לחזור אליו, כולל מקבלי הבטחת הכנסה.

ועדת תמיר הציבה יעד יומרני ל"רפורמה": היא אמורה הייתה לחול לא רק על אלה השוהים זמן רב במסגרת הבטחת הכנסה, אלא על כל השכבה הרחבה של אנשים בגיל העבודה שאינם מצויים בשוק העבודה, דהיינו, על מקבלי הבטחת הכנסה (ובהם אמהות לילדים קטנים) ועל מקבלי דמי אבטלה, דמי מזונות וקצבת נכות.

"תכנית ויסקונסין" הישראלית עוררה פולמוס ציבורי חריף. אנשי האוצר, חלק מאנשי התקשורת וכמה מחברי ועדת תמיר עצמה נקטו בגישה כוללנית של האשמת המובטלים (מקבלי דמי אבטלה + מקבלי הבטחת הכנסה) באבטלתם, ומכאן -- בבזבוז כספי ציבור. מנגד הושמעה ביקורת חריפה על הניסיון הלא כל כך מוסווה לפגוע במקבלי דמי אבטלה וקצבת הבטחת הכנסה דווקא בתקופה של מיתון ואבטלה גואה.

עתה מתברר, כי הדיון הציבורי היה מיותר לחלוטין, שכן בבוא שעת הכושר הפוליטית עשה משרד האוצר את הצעד אותו ביקש לעשות מלכתחילה: לקצץ בהוצאה התקציבית על דמי אבטלה ועל קצבת הבטחת הכנסה. בתוך פחות משנה אחת ערך האוצר מספר

קיצוצים בתקציב, בסך כולל של 30 מיליארד ש"ח בקירוב, כאשר בראש רשימת הקיצוצים נמצאות קצבאות המוסד לביטוח לאומי. שתי הקצבאות שספגו את המכות הקשות ביותר היו דמי אבטלה וקצבת הבטחת הכנסה (לפירוט של הפגיעות ר' מרכז אדוה, "מדינת ישראל נגד מדינת הרווחה", אוגוסט 2002, וכן "שנה של פגיעות כלכליות בנשים", ספטמבר 2002).

במלים אחרות, "תוכנית ויסקונסין" והדיון הציבורי סביבה לא שימשו אלא עלה תאנה לקיצוצים חוזרים בדמי אבטלה ובהבטחת הכנסה. חלק מהקיצוצים נעשו עוד לפני שוועדת תמיר הגישה את מסקנותיה (ר' מרכז אדוה, "מהבטחת הכנסה להבטחת תעסוקה": תכנית הממשלה לצמצם תשלומי הבטחת הכנסה", ספטמבר 2000; וכן "הבטחת הכנסה בישראל: מקצבאות סעד להבטחת הכנסה ומהבטחת הכנסה ל'תכנית ויסקונסין'", אוקטובר 2001); קיצוצים אחרים נעשו -- או הוצעו -- במהלך השנה האחרונה.

"תוכנית ויסקונסין" הישראלית התאדתה כלא הייתה. מה שיותר ממנה הוא מימוש כוונתה הראשונית של הממשלה, לקצץ בדמי אבטלה ובקצבת הבטחת הכנסה.

על אף ההצהרות הממשלתיות הרבות, הקיצוצים אינם מלווים במדיניות חלופית כלשהי: לא מרכזי תעסוקה, לא סיוע וליווי אישי ולא תמריצים להיכנס לשוק העבודה או לחזור אליו.

פקס. 5602205-03, מרכז אדוה, ת.ד. 36529, תל-אביב 61364, טל. 5608871-03

Fax. 03-5602205, Adva Center, POB 36529, Tel Aviv 61364, Tel. 03-5608871

e-mail: advainfo@bezeqint.net